

N:o 13.

Ank. till Riksd. kansli den 13 februari 1903, kl. 1 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 15 kap.
2 § giftermålsbalken.*

Lagutskottet har fått till behandling emottaga en af herr *M. F. Nyström* i Andra Kammaren afgifven motion, n:o 56, af följande lydelse:

»Vid 1902 års riksdag tillät jag mig i motionen n:o 52 föreslå sådan ändring af 15 kap. 2 § giftermålsbalken, att, då båda makarna vore till skillnaden vållande och lika fallne att boet och barnen förese, det skulle öfverlämnas åt domaren att efter pröfning afgöra, huru i hvarje fall förfaras skulle.

Sedan jag i denna motion omnämnt, att den tillkommit på uppmaning af Fredrika Bremer-förbundets styrelse, anförde jag till stöd för densamma följande:

»Då Riksdagen år 1899 i skrifvelse till Kungl. Maj:t begärde utarbetandet af förslag till ny lagstiftning rörande skillnad i äktenskap och trolofning, läser Riksdagen till äfventyrs ej vara benägen att i afvaktan härpå uti särskilda skrivelser ytterligare framföra speciella önskemål, som därvid böra komma under öfvervägande. Icke heller är det antagligt, att statsmakterna skulle finna lämpligt eller ens möjligt att särskildt för sig slutgiltigt ordna den af förbundet upptagna angelägenheten utan sammanhang med det mera omfattande lagarbete, som afses med Riksdagens skrifvelse.

Då emellertid denna senare lagstiftnings slutliga lösning med all sannolikhet måste draga ut på tiden, förtjänar i alla händelser att öfver-

vägas, huruvida ej ur nuvarande lagstiftningen kan redan nu borttagas den öfverklagade principen, så att den ej får tillfälle att vidare i tillämpningen göra sig gällande. Därtill synes äfven allt skäl föreligga, då densamma med nuvarande rättsuppfattning innebär en stor orättvisa mot hustrun och en kränkning af hennes dyrbaraste plikter och rättigheter. En ändring kan äfven lätt åvägabringas genom att orden »vare då mannen närmare» utbytas mot t. ex. »skilje då domaren dem emellan efter ty som skäligt pröfvas».

Lagutskottet, till hvilket motionen remitterades, afstyrkte densamma, hufvudsakligen på den grund, att den endast afsåge en partiell reform af en lagstiftning, om hvars fullständiga reviderande Riksdagen i ofvanberörda skrifvelse till Kungl. Maj:t gjort framställning. Emot detta beslut reserverade sig fyra af lagutskottets ledamöter. Då emellertid Andra Kammaren utan votering biföll reservationen och äfven i Första Kammaren en af lagutskottets ledamöter, som ej var närvarande i utskottet, då motionen där behandlades, varmt talade för densamma, under det att den ende talare, som talade emot, ej riktade sig mot själfva principen, utan hufvudsakligen endast framhöll frågans ringa betydelse, synes mig anledning finnas att med hopp om framgång åter upptaga mitt förslag, och får jag fördenskull vördsamt hemställa, att Riksdagen ville för sin del antaga den ändring af 15 kap. 2 § giftermålsbalken, att orden »vare då mannen närmare» utbytas mot: »skilje då domaren dem emellan efter ty som skäligt pröfvas».

I 15 kap. giftermålsbalken bestämmes, »huru med bo och barnens uppehälle förhållas skall, då man och hustru lagligen skiljas till säng och säte». Sedan i 1 § företrädesrätt att omhändertaga boet och barnen tillerkänts make, som ej är till skillnaden vållande, stadgas i 2 §:

»Nu äro de bägge till skillnaden vållande; då äger den boet och barnen förese, som bäst därtill fallen är, och den andre njute däraf till nödigt uppehälle, efter ty boet tål, och domaren pröfvar. Äro de lika därtill fallne, vare då mannen närmare. Är det ingendera, nämne då domaren tvenne goda män, som barnen och egendomen vårda, och låte mannen och hustrun med barnen däraf underhåll få.»

Enligt ifrågavarande lagrum intager sålunda mannen en fördelaktigare ställning än hustrun, i det att rätten att vårda boet och barnen tillkommer honom, då makarne äro båda till skillnaden vållande och

lika lämpliga för uppdraget. Några andra omständigheter än skuldfrågan samt makarnes fallenhet att taga vård om boets angelägenheter och barnen få ej tagas under öfvervägande, då domaren afgör, åt hvem uppdraget skall anförtros. Kan frågan icke afgöras med ledning häraf, skall uppdraget tillkomma mannen.

Med förnyande af en vid nästlidet års riksdag gjord framställning i ämnet föreslår nu motionären, att denna företrädesrätt för mannen skall upphävas, och att, om makarne äro båda till skillnaden vållande och lika väl skickade att sköta om boet och barnen, domaren skall efter omständigheterna pröfva, åt hvilken make detta skall anförtros.

Att lagutskottet vid 1902 års riksdag afstyrkte den då gjorda framställningen i ämnet, grundade sig, såsom motionären omförmält, hufvudsakligen på formella skäl. Utskottet ansåg nämligen, att, då gällande lagstiftning angående skillnad i äktenskap och trolofning vore behäftad med jämväl andra brister än den af motionären anmärkta, alla stadganden i ämnet lämpligen borde undergå samtidig revision; och framhöll utskottet särskildt, hurusom frågan om en sådan fullständig revision blifvit mera aktuell, sedan 1899 års Riksdag i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes låta berörda stadganden undergå granskning samt till Riksdagen afgifva de förslag till ny lagstiftning härutinnan, hvartill denna granskning kunde föranleda. Detta skäl, hvilket äfven torde hafva varit väsentligen bestämmande för Första Kammaren vid dess behandling af motionen, synes emellertid lagutskottet numera icke äga samma betydelse; ty om det vid 1902 års riksdag kunde antagas, att den väntade allmänna revisionen i ämnet inom en ej alltför aflägsen framtid skulle komma till stånd, har utsikten därtill nu betydligt minskats i följd af ett lagberedningen lämnadt omfattande uppdrag, som ej har afseende å berörda revision. Vid sådant förhållande synes, om den föreslagna lagändringen eljest är befogad, densamma böra genomföras utan afvaktan på den begärda revisionen, i synnerhet som detta torde kunna ske utan fara för rubbning af det inre sambandet mellan lagens olika bestämmelser. Enligt utskottets mening har nämligen det af motionen berörda ämnet en så fristående ställning och är den föreslagna ändringen af så enkel beskaffenhet, att någon sådan fara ej föreligger.

Det stadgande, hvori motionären föreslagit ändring, är, såsom 1902 års lagutskott erinrat, ett naturligt uttryck af 1734 års lags uppfattning, att, så länge äktenskapet ej blifvit fullständigt upplöst, mannen principiellt är den, hvilken bestämmanderätten öfver familjens och boets angelägenheter tillkommer. Mindre torde det, såsom samma utskott vi-

dare yttrat, öfverensstämma med nutidens allmänna åskådning, särskildt sedan genom efter hand vidtagna lagändringar hustrun beredts en i förmögenhetsrättsligt hänseende friare och mer själfständig ställning inom äktenskapet. Om två makar, hvilka båda vållat skillnaden, äro lika lämpliga för vården om boet och barnen, synes för nutida uppfattning mest rättvist att efter andra sig företeende omständigheter afgöra, åt hvilkendera maken denna vård skall anförtras.

Behovvet af den föreslagna lagändringen torde ej heller böra underskattas på den grund, att omförmälda bestämmelse endast undantagsvis skulle komma i tillämpning. Visserligen kan, såsom lagutskottet vid 1902 års riksdag antagit, det synas, att så borde vara förhållandet, enär mannens företrädesrätt att förese boet och barnen ju är stadgad endast för det fall, att, då båda makarne äro till skillnaden vållande, de äro för uppdraget lika lämpliga, samt de fall väl torde vara ganska sällsynta, då icke en eller annan omständighet gör den ene eller andre maken mer lämplig i ifrågavarande afseende. Med stadgandets nuvarande lydelse kan det emellertid vara föremål för tvekan, om domaren äger ingå i pröfning af alla omständigheter, som hafva betydelse för frågans rätta bedömande, och särskildt huruvida det låter sig göra att tillerkänna den ena maken vården af ett barn och den andra vården af ett annat. Rättspraxis lär hafva att uppvisa icke så få tillfällen, då domare ansett sig vara på grund af berörda lagbud förpliktade att tillerkänna mannen vården af boet och alla barnen, ehuru vid en obunden pröfning utgången säkerligen blifvit en annan. Stadgandet erhåller dessutom ökad betydelse därigenom, att det pläгат analogivis tillämpas å makar, som blifvit slutligen skilda.

Förutom makarnas personliga egenskaper höra barnens ålder och kön till de omständigheter, som i första hand böra läggas till grund för rättens bedömande af hithörande spörsmål. Utskottet har emellertid icke ansett behöfligt, att några dylika omständigheter till ledning för domarens omdöme särskildt omförmälas i lagen, då man härvid i allt fall icke torde kunna komma längre än till ett angifvande af några exempel å de förhållanden, hvilka vid afgörandet af en dylik fråga själfklart komma under öfvervägande.

Med stöd af hvad ofvan anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte, i anledning af förevarande motion, för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse af 15 kap 2 § giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 15 kap. 2 § giftermålsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Nu äro de bägge till skillnaden vållande; då äger den boet och barnen förese, som bäst därtill fallen är, och den andre njute däraf till nödigt uppehälle, efter ty boet tål, och domaren pröfvar. Äro de lika därtill fallne; *skilje då domaren dem emellan, efter ty som skäligt pröfvas.* Är det ingendera; nämne då domaren tvenne goda män, som barnen och egendomen vårda, och låte mannen och hustrun med barnen däraf underhåll få.

Stockholm den 13 februari 1903.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

af herrar *Hasselrot, Sandqvist* och *Almgren.*

Herrar *Hedenstierna* och *Sörensson* hafva begärt få antecknad, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.